

Програма „Сигурност“

През 2021 г. усилията на Програма „Сигурност“ бяха съсредоточени в следните области:

- **Конвенционалната престъпност и пандемията.** Центърът взе участие в криминологично проучване в 16 европейски държави на реакциите на правителствата спрямо пандемията от Ковид-19 и нейния ефект върху равнището на престъпността. Пандемията беше нагледен пример за различното тълкуване на общите за ЕС норми и ценности в зависимост от доверието на населението в публичните институции, стратегиите на правителствата за контрол, националните тенденции на престъпността и приоритетите на правоприлагащите органи.
- **Рискове от организирана престъпност.** Продължи изследването на различни организирани престъпни пазари като кражба на МПС, кражба на самоличност, трафик на хора и трафик на огнестрелно оръжие. Бяха анализирани причините, движещите фактори и условията за автомобилните кражби в България, както и възможните превантивни мерки, и беше разработен т. нар. „бариерен модел“ за предотвратяване и пресичане на организирани автокражби в ЕС. Беше извършена и оценка на естеството и мащаба на онлайн кражбите на самоличност в ЕС с подробно описание на най-разпространените престъпни схеми и оценка на вероятния брой на жертвите и на произтичащите от престъплението разходи. С анализа си на пречките пред прилагането на първичното законодателство на ЕС, Центърът продължи да работи за развитие на сътрудничеството между съдебните органи в процеса на възстановяване на незаконно придобито имущество. Бяха разработени и общи минимални стандарти за регистрите на огнестрелни оръжия в ЕС и съседните държави, с които Центърът допринесе за противодействието на трафика на огнестрелно оръжие.
- **Противодействие на радикализацията и десния екстремизъм.** Центърът анализира радикализацията и насилствения екстремизъм сред българските младежи от ултраконсервативни общности и сред футболните фенове. Изследването разкрива, че дневният ред на ултраконсервативните общности обикновено се припокрива с този на крайно десните популистки партии и е тясно свързан с теориите на конспирациите и руската пропаганда.
- **Политики и програми на ЕС в областта на вътрешните работи.** Центърът се включи в осъществяването на проучване на десния екстремизъм в ЕС. Анализът очерта отличителните характеристики на явлениято и на проявите на насилие на десните екстремисти в седем държави – членки на ЕС.

I. Конвенционална престъпност

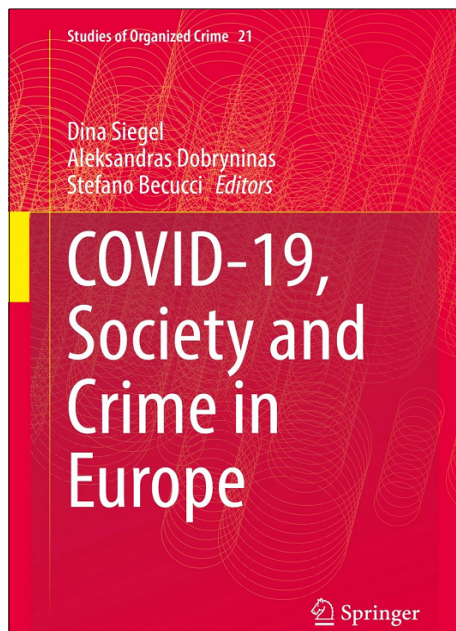
През 2022 г. Центърът се включи в осъществяването на **криминологично изследване** на реакциите на правителствата в 16 европейски държави спрямо пандемията от Ковид-19 и на нейното отражение върху равнището на престъпността във всяка от тях. Пандемията беше нагледен пример за възможните различни тълкувания на общите норми и ценности на държавите членки, зависещи от общественото доверие в публичните институции, стратегиите за контрол на правителствата, моделите на престъпността и приоритетите на правоприлагащите органи в съответните страни.

В анализа си за България Центърът разглежда основните социално-икономически кризи в страната през последните три десетилетия, предизвикали покачване на равнището на престъпността. Пандемията от Ковид-19 сложи началото на нов тип кризи, довели до редица здравни, социални и икономически последици, както и до рекордно ниски нива на престъпност. Въпреки че мерките на правителството в областта на общественото здраве първоначално имаха успех и броят на случаите в България беше сред най-ниските в ЕС, в последна сметка локдаунът се отрази крайно негативно на икономиката и предизвиква продължителни социални вълнения и антиправителствени протести.

II. Организирана престъпност

Организирана престъпност и корупция на Балканите

Балканите са кръстопът за трафика на редица незаконни стоки и географски център за контрабандата на мигранти, насочили се към Западна

Европа. След започването на войната в Украйна възможностите за организирана престъпност нараснаха, но регионът не разполага с необходимите инструменти за противодействие на тези негативните тенденции, което го прави особено уязвим. Сред най-разпространените видове организирана престъпност са корупцията на морските пристанища, проституцията и трафикът на хора, трафикът на наркотици, рекетът, незаконната търговия и дори футболното хулиганство, което според изследване на Центъра е свързано с политиката и престъпленията с употреба на насилие. На 14 юли 2022 г. Центърът за изследване на демокрацията и Глобалната инициатива срещу транснационалната организирана престъпност (GI-TOC) проведе **международна конференция**, посветена на организираната престъпност и корупцията на Балканите. В събитието взеха участие експерти от публичния сектор, академичните среди, медиите и гражданското общество, които подчертаха необходимостта от създаване

на глобална стратегия за борба с организираната престъпност.

Организирана престъпност с МПС

Според оценки на Европол, престъпленията с МПС през последните десет години заемат значителен дял от престъпния пазар в ЕС и отделните държави членки. Организираната престъпност срещу собствеността и в частност кражбите на МПС бяха включени като приоритет във втория цикъл на политиката на ЕС за борба с организираната и тежката международна престъпност. Центърът се включи в [изследване на организираната престъпност с МПС](#), насочено към превенция на онлайн разпространението на крадени превозни средства и части за тях и осъществено съвместно с Университета в Гент, Белгия, и Центъра за превенция на престъпността и сигурност, Нидерландия. Бяха обхванати шест държави – членки на ЕС (Белгия, България, Германия, Италия,

Нидерландия и Франция), като Центърът изготви анализ на тенденциите на българския пазар на крадени МПС и бариерен модел за предотвратяване и пресичане на този тип престъпления.

Кражба на самоличност и свързани престъпления

С бързия напредък на цифровизацията на икономиката и обществото нарастват и заплахите от кражба на самоличност и злоупотреба с лични данни. В ЕС се регистрира значително увеличение на броя на атаките с цел кражба на данни. В същото време законодателните и нерегулаторните инициативи в държавите – членки на ЕС, изостават от организираната киберпрестъпност, която в пълна степен се възползва от технологичния напредък за сметка на гражданите и предприятията.

Центърът, съвместно с консултантската компания ICF, Университета в

Международна конференция „Организирана престъпност и корупция на Балканите: Тенденции и перспективи“, София, 14 юли 2022 г.

Тренто и Европейската асоциация за подкрепа на жертвите, проведоха **изследване на онлайн кражбата на самоличност и свързаните престъпления**, с цел подробен анализ на явлението и свързаните с него престъпления, както и техните обществени и регулаторни последици. В доклада се прави оценка на естеството и мащабите на кражбата на самоличност в ЕС, описват се най-разпространените престъпни схеми и се изчисляват предполагаемия брой жертви и разходите, свързани с престъплението. Анализират се и действащите законодателни, регулаторни и нерегулаторни мерки за борба с онлайн кражбата на самоличност и свързаните престъпления в 27-те държави – членки на ЕС. Картографирането на мерките позволява да се посочват както най-добрите практики, така и пропуските в това отношение.

Трафик на хора

Съвместно с партньорски организации, Центърът изготви **оценка** на пропуските, предизвикателствата, нуждите и добрите практики в борбата с трафика на хора в три държави – членки на ЕС (България, Германия и Гърция). Въз основа на анализа ще бъде разработен курс за обучение на специалисти в областта на трафика на хора от правоприлагащите органи.

Центърът беше съорганизатор и на кръгла маса в хибриден формат, проведена на 18 ноември 2022 г. в Брюксел и посветена на превантивната дейност на полицията и междусекторното сътрудничество в борбата с трафика на хора и сексуалната експлоатация на деца (превенция, разследване и подкрепа за жертвите). На събитието присъстваха Координаторът на ЕС за борба с трафика на хора г-жа Даян Шмит, както и служители на правоприлагащите органи и експерти от

България, Гърция, Германия, Белгия, Италия и Израел.

Миграция и контрабанда на хора

Войната в Украйна предизвика най-голямата бежанска криза в Европа през последните 20 години, като над 5 милиона украински граждани избягаха в Европа. Кризата ангажира голяма част от ресурсите на граничните власти – ситуация, от която се възползваха организирани престъпни мрежи, което доведе до ново нарстване на броя на нелегалните мигранти от Близкия изток по балканския маршрут. През септември 2022 г. представители на Центъра участваха в дискусия за управлението на границите и предизвикателствата в резултат на миграцията по външните граници на ЕС. Събитието се проведе в Одрин, Турция, и беше организирано от Фондация „Конрад Аденауер“, съвместно с немски депутати, представители на турските общински власти и турски и гръцки специалисти по миграция. Експерти

от програма „Сигурност“ представиха българската гледна точка за настоящата миграционна криза, предвид дейността на каналджийските групи по миграционните маршрути от Близкия изток към Европа.

Центърът, в сътрудничество с GI-TOS, стартира и изследване на въздействието на войната в Украйна върху престъпните пазари на Балканите и най-вече върху нарасналия трафик на мигранти през 2022 г. Анализът картографира факторите и движещите сили на тази нова тревожна тенденция и обяснява възраждането на каналджийството като един от най-предпочитаните от организираната престъпност криминални пазари на Балканите.

Възстановяване на активи, придобити чрез незаконна дейност

През 2022 г. Центърът продължи усилията си за подобряване на [съдебното сътрудничество при възстановяването на незаконни активи](#), като анализира

практическите пречки пред прилагането на съответното първично законодателство на ЕС. Усилията бяха насочени към създаване на набор от материали по темата, предназначени за аудитория с разнороден образователен ценз: юристи, политици, учени и широката общественост.

Беше извършена оценка на въздействието на последния регламент на ЕС в тази област и на основните пречки пред прилагането му в държавите членки. Резултатите от изследването ще бъдат използвани за създаването на обучителни курсове за различни категории юристи, както и на общи стандарти за професионалистите, занимаващи се с темата.

Трафик на огнестрелни оръжия

Центърът координира [проучване на регистрите за огнестрелни оръжия в ЕС](#) и в няколко съседни държави. Бяха разработени национални профили на 21 държави и беше изготвен доклад, в който се посочват общи минимални

станданти. Той беше предоставен на ГД „Миграция и вътрешни работи“, ОССЕ и експерти по огнестрелните оръжия в ПРООН. Въз основа на анализа ще бъдат изготвени наръчник с добри практики и доклад, посветен на въвеждането на законодателни инициативи за общи стандарти при контрола на огнестрелните оръжия и засилване на обмена на информация между контролните органи в Европа.

III. Радикализация и насилствен екстремизъм

Радикализацията сред българските младежи

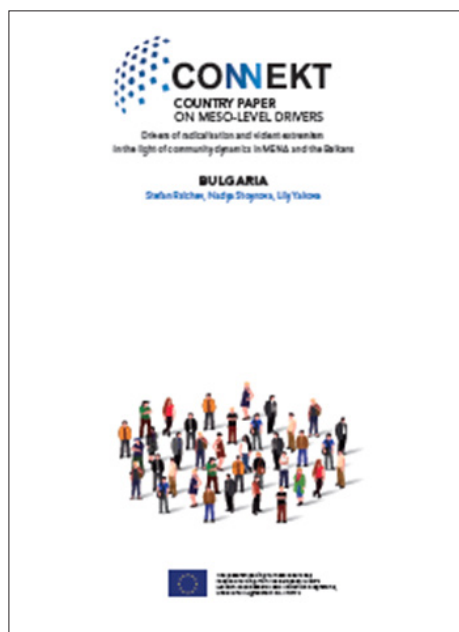
Центърът проведе изследване на радикализацията и насилствения екстремизъм сред българските младежи. Използвани бяха методи като наблюдение на общуването, анализ на съдържанието на публикации и коментари в публични групи и страници във Фейсбук, както и интервюта с

ултраконсервативни общности и футболни хулигани.

Според изследването, ултраконсервативните общности в България, както онлайн, така и офлайн, обичайно се обединяват около актуални теми, най-често „в защита на традиционните семейни ценности“ и срещу ограниченията, свързани с Ковид-19. Членовете и дневния им ред често са едни и същи като тези на крайнодесните популистки партии. Организиран се и се мотивират предимно чрез Фейсбук, включително за протести на живо. Съществено място заемат теориите на конспирациите и руската пропаганда. Подобни групи не проповядват насилие, но на всички организирани от тях протести съществува риск от прояви на насилие. Наблюдава се още, че рисковете от крайнодясна радикализация са налице и при проповядвания онлайн от футболните фенове и подобни на тях групи „патриотизъм“ и национализъм. Насилието се приема като легитимно средство за постигане на целите, а при онлайн комуникацията крайните настроения сред групите на футболните запалняковци се засилват още повече, което води до ксенофобия и реч на омразата.

Реч на омразата и насилствен екстремизъм онлайн

Явление, което буди все по-голяма тревога, е значителното разпространение на речта на омразата в интернет пространството в цяла Европа. Неговото отрицателно въздействие върху обществения дискурс и произтичащата от това поляризация в обществото, както и тенденцията речта на омразата да провокира реални прояви на насилие, изискват все по-значими усилия за превенция и противодействие. По поръчка на Агенцията на ЕС за основните права Центърът за изследване на демокрацията, в сътрудничество

с изследователския институт RAND, изготви анализ на онлайн проявите

на омраза в България. Използвани бяха изследователски методи като събиране на основни данни, анализ на информацията от социалните медии и интервюта.

IV. Оценка на политики в областта на сигурността и вътрешните работи

Крайнодесният екстремизъм: европейски и национални перспективи

На семинар, посветен на крайнодесния екстремизъм в Европа и организиран от Българската асоциация за оценка на политиките (БАОП) и португалската организация „Иновативни системи за лишаване от свобода“, експерти на Центъра представиха тенденциите и заплахите от крайнодесния екстремизъм в България, както и оценка на работата на институциите

в отговор на тези заплахи. Семинарът беше насочен към служители на затворите и пробационните служби, обществени и академични организации, и представители на съдебната система от Югоизточна Европа и Западните Балкани. В събитието взеха участие 67 експерти от 21 държави.

Съвместно с немската консултантска компания „Астериск“, Центърът осъществи изследване на десния екстремизъм в ЕС, възложено от Отдела за граждански права и конституционни въпроси на Европейския парламент по задание на Комисията по граждански свободи, правосъдие и вътрешни работи. Анализът разглежда отличителните характеристики на десния екстремизъм и проявите на насилие от страна на десни екстремисти в ЕС. Направен е преглед на дефинициите, най-новите тенденции и мерките спрямо подобни проявите и са формулирани съответните препоръки. Докладът подчертава необходимостта от създаване на работна

дефиниция за десен екстремизъм, което да осигури по-добра рамка за разбиране, изследване и измерване на явлениято.

